

Gävle kommun
801 84 Gävle
gavle.kommun@gavle.se

2010-12-02
1 (8)
Dnr 40–2010:1148

Vasaskolan
Norra Kungsgatan 15
803 20 Gävle
vasaskolan@gavle.se

Kvalitetsgranskning av betygssättning i Vasaskolan i Gävle kommun

Skolinspektionens beslut

Skolinspektionen har granskat betygssättningen i historia A, kemi A och svenska B på Vasaskolan.

Skolinspektionens sammanfattande bedömning är att lärare i svenska B ger eleverna möjlighet att visa upp de kunskaper och förmågor som framgår av kursplanens mål och betygskriterier samt ställer kunskapskrav som överensstämmer med betygskriterierna för de olika betygsnivåerna. Men i historia A ges inte eleverna tillräckliga möjligheter att visa kunskaper i den del av kursplanen som omfattar källkritisk förmåga. I historia A och kemi A ställs också kunskapskrav som inte fullt ut överensstämmer med respektive kursplans betygskriterier för de olika betygsnivåerna. Vid betygssättningen värderar lärarna i historia A, kemi A och svenska B olika underlag på ett likvärdigt, allsidigt och sakligt sätt och enligt föreskrifterna om tillämpningen av betygskriterier i gymnasieskolan.

Ansvar för betygssättning

Läraren är den som sätter betyget på avslutad kurs. Läraren kan diskutera med andra lärare, men den lärare som ansvarar för undervisningen vid betygssättningstillfället är också den som ska sätta betyget. Betygssättning är myndighetsutövning och har rättsverkningar för den enskilda eleven.

Rektor har ansvaret för att verksamheten som helhet inriktas på att nå de nationella målen. Det innebär att rektor ansvarar för att lärare har, eller genom kompetensutveckling får, erforderliga kunskaper om kursplaner, betygskriterier och övriga författningar och föreskrifter för att kunna sätta betyg på ett rättssäkert och likvärdigt sätt.

Huvudmannen har ett övergripande ansvar för verksamheten. Huvudmannen ansvarar för att rektor och lärare har nödvändiga kunskaper och insikter i de föreskrifter som gäller, och att dessa tillämpas.

Skolinspektionen bedömer att:

- vid betygssättningen i historia A tillämpas inte kursplanens mål och betygskriterier fullt ut (7 kap. 4 § gymnasieförordningen och Lpf 94, 2.5 Bedömning och betyg).
- vid betygssättningen i historia A och kemi A tillämpas inte respektive kursplans betygskriterier för de olika betygsnivåerna fullt ut (7 kap. 4 § gymnasieförordningen och Lpf 94, 2.5 Bedömning och betyg).

Rektor på skolan ska senast den 1 juni 2011 redovisa till Skolinspektionen vilka åtgärder som vidtagits inom ovanstående områden. Mer information ges nedan, under rubriken *uppföljning*.

I motiveringen till beslutet anges även de styrkor i verksamheten som iakttagits.

Skolinspektionens granskning av betygssättningen i Vasaskolan i Gävle kommun**Bakgrund**

Skolinspektionen genomför under hösten 2010 en kvalitetsgranskning av betygssättningen i trettiofem gymnasieskolor. Granskningen av Vasaskolan i Gävle kommun ingår i detta projekt. Övergripande iakttagelser och slutsatser inom området kommer att redovisas i Skolinspektionens kvalitetsgranskningsrapport "Betygssättningen i gymnasieskolan II".

Projektet är ett fortsättningsprojekt och utgår till delar från det föregående projektet "Betygssättning i gymnasieskolan" som granskade om betygssättningen på trettio skolor motsvarade målen i kursplanerna och vilka system skolorna hade för en likvärdig betygssättning.

Övergripande information om kvalitetsgranskningen finns på Skolinspektionens webbplats (<http://www.skolinspektionen.se/Kvalitetsgranskning/>).

Syfte

Projektets syfte är att granska om rätt betyg sätts i gymnasieskolan. Projektet granskar förutsättningarna för detta genom att studera vilka underlag lärare använder för att bedöma och betygsätta elevernas kunskaper i relation till kursplanernas mål och betygskriterier samt om lärare sammanfattar och värderar olika underlag systematiskt i betygssättningen.

Fokus för denna granskning är betygssättningen i kurserna historia A, kemi A och svenska B. Kvalitetsgranskningen tar sin utgångspunkt i två övergripande frågeställningar, 1.) är *uppgifter/aktiviteter*¹ som lärare använder i undervisningen och som ger underlag

¹ Med uppgifter/aktiviteter menas de moment som elever genomför för att visa sina kunskaper inom ramen för de kurser de läser. Det kan exempelvis vara prov, muntliga uppgifter, litteraturredovisningar eller egna arbeten som genomförs med mer eller mindre lärarhjälp enskilt eller i grupp.

för bedömning av elevernas kunskaper relaterade till kursplanernas mål och betygskriterier? och 2.) sammanfattar och värderar lärare olika underlag och bedömningar systematiskt² vid betygssättningen?

Tillvägagångssätt

De brister Skolinspektionen identifierar avseende de granskade aspekterna kommuniceras till de granskade skolorna. Men även goda exempel belyses genom att granskningen uppmärksammar gymnasieskolor som bättre än andra lyckas genomföra betygssättningen på ett ändamålsenligt sätt.

De metoder och material som utgör underlaget till beslutet är dokumentanalyser och intervjuer med skolledning, lärare och elever. Dokumenten utgörs av underlag för bedömningar från Vasaskolan som ett urval av lärare i de aktuella kurserna använt i betygssättningen och som skickats in till Skolinspektionen inför besöket. Skolinspektionen besökte Vasaskolan den 13 t.o.m. 14 oktober 2010.

Den nya skollagen trädde i kraft den 1 augusti 2010, men 1985 års skollag (SFS 1985:1100) ska fortsätta att tillämpas fram till den 1 juli 2011. För elever som har påbörjat utbildningen före den 1 juli 2011 ska 1985 års skollag fortsätta att tillämpas tills dess att eleverna avslutat sin utbildning. Det innebär att 1985 års skollag är utgångspunkten för Skolinspektionens granskning.

Den juridiska grunden för Skolinspektionens bedömningar av betygssättningen i Vasaskolan utgörs av: 1 kap. 2 § 1985 års skollag, 7 kap. 4 § gymnasieförordningen (SFS 1992:394), 1994 års läroplan för de frivilliga skolformerna (SKOLFS 1994:2), nedan kallad Lpf 94, 2.5 Bedömning och betyg, Skolverkets föreskrifter (SKOLFS 2000:134) om tillämpningen av betygskriterier i gymnasieskolan och de delar av kursplanerna för historia A, kemi A och svenska B som rör betygssättning.

Företrädare för skolan har beretts möjlighet att ge synpunkter på sakinnehållet som ligger till grund för kvalitetsgranskningens beslut.

Beskrivning av skolan

Vasaskolan grundades år 1557. Skolan ligger centralt i Gävle och har cirka 1030 elever på estetiska programmet, humanistiska programmet, humaniora spetsutbildning, naturvetenskapsprogrammet och samhällsvetenskapsprogrammet.

Skolledningen består av en rektor samt tre biträdande rektorer med ansvar för olika delar av verksamheten.

² Med systematiskt menas att sammanvägningen inte är slumpvis eller varierar mellan elever. Sammanvägningen görs likadant för alla elever, dvs. på ett likvärdigt sätt. Sammanvägningen överensstämmer dessutom med Skolverkets föreskrifter om tillämpningen av betygskriterier i gymnasieskolan.

Motivering till beslutet

Lärares underlag för bedömning och betygssättning

Betyget uttrycker i vad mån den enskilda eleven har uppnått de kunskapsmål som uttrycks i kursplanen för respektive kurs och som definieras som betygskriterier. Dessa mål och betygskriterier ska ligga till grund för elevernas betyg. Se vidare i bilagan. Under det här frågeområdet har tre aspekter granskats: 1.) ger de uppgifter/aktiviteter som elever förväntas genomföra under kursen och som ligger till grund för bedömning och betygssättning elever möjlighet att visa upp de kunskaper och förmågor som framgår av kursplanens mål och betygskriterier, 2.) ställer lärare krav som helt saknar stöd i kursplanens mål och betygskriterier och 3.) överensstämmer de kunskapskrav som lärare ställer för olika betyg med kursplanens betygskriterier för de olika betygsnivåerna.

Ges eleverna möjlighet att visa upp de kunskaper och förmågor som framgår av kursplanens mål och betygskriterier?

Skolinspektionen bedömer att vid betygssättningen i historia A tillämpas inte kursplanens mål och betygskriterier fullt ut. Eleverna har inte erbjudits tillräckliga möjligheter att visa prov på källkritisk förmåga.

Av de prov och uppgifter som studerats och intervjuer med lärare och elever framgår att elever i historia A har genomfört uppgifter som speglar förmåga att återge sakupplysningar, använda epokbegrepp, ge bakgrund och sammanhang, klarlägga förutsättningar och drivkrafter samt göra jämförelser mellan företeelser då och nu. Elever har också erbjudits någon arbetsuppgift som speglar förmåga att beskriva och formulera egna tankar samt utgå från och redovisa källor. Av proven och uppgifterna samt intervjuer framgår emellertid att eleverna inte getts möjlighet att visa prov på kritisk hållning till källor eller förmåga att bedöma olika källors värde.

I kemi A utgör prov på delmoment, ett slutprov och laborationer betygsunderlag. Ett flertal av laborationerna som genomförs följs upp i samtal, diskussioner och på prov. De prov som Skolinspektionen har tagit del av ger elever möjlighet att visa kunskaper om grundämnen, kemiska föreningar, reaktioner, stökiometriska beräkningar, syror, baser, pH mm. Under laborationer har eleverna följt instruktioner, visat att de kan tillämpa säkerhetsföreskrifter och getts möjligheter att diskutera och tolka resultat. Den ena läraren använder skriftliga laborationsrapporter som betygsunderlag. Den andra lärarens elever har inte redovisat någon laborationsrapport. Läraren motiverar det med att risken för fusk gör laborationsrapporter osäkra som underlag för bedömning och betygssättning. Istället har eleverna i direkt anslutning till laborationen fått redogöra för sitt arbete muntligt och skriftligt.

Elever i svenska B har getts möjligheter att visa upp de kunskaper och förmågor som uttrycks i kursplanens mål och betygskriterier. Det framgår av de prov och uppgifter som studerats och intervjuer med lärare och elever. Elever har bland annat getts möjligheter att sammanställa material, förmedla tankar, utreda och argumentera muntligt

och skriftligt, arbeta med texter, författare och idéströmningar samt diskutera, reflektera kring och analysera innehåll, gestalter och bärande tankar. Elever har också i prov och uppgifter redovisat kunskaper om språk och språkhistoria.

Ställs andra krav för betyg som inte framgår av kursplanens mål och betygskriterier?

Skolinspektionen bedömer att lärare i historia A, kemi A och svenska B inte ställer andra krav för betyg än de som framgår av respektive kursplans mål och betygskriterier.

Inskickat underlag i form av prov, uppgifter, laborationer mm i respektive kurs visar att lärare ställer krav för betyg som motsvarar kursplanernas mål och betygskriterier och inget därutöver. I intervjuer med lärarna och eleverna bekräftas att de krav som ställs är de som framgår av kursplanerna och betygskriterierna.

Överensstämmer de kunskapskrav som ställs för olika betyg med kursplanens betygskriterier för de olika betygsnivåerna?

Skolinspektionen bedömer att lärare i historia A och kemi A ställer krav för betyg som inte fullt ut överensstämmer med respektive kursplans betygskriterier för de olika betygsnivåerna.

Som tidigare framgått, har elever i historia A inte getts möjlighet att visa prov på källkritisk förmåga på det sätt som framgår av betygskriterierna för de högre betygsnivåerna. Till det kommer att de krav på kunskaper och förmågor som eleverna förväntas visa för betygsnivån Godkänt (G) varierar mellan lärarna. Av inskickade prov och uppgifter som studerats samt intervjuer framgår att en lärare kräver att eleven kan påvisa krafter, ge bakgrund och sammanhang till skeenden och använda historiska begrepp för G, medan en annan lärare anger att eleven ska återge sakupplysningar och beskriva basfakta. Enligt kursplanen i historia A är elevens förmåga att påvisa krafter, ge bakgrund till skeenden och använda historiska begrepp kriterier för G. Den andra lärarens kunskapskrav sammanfaller således inte med kursplanens betygskriterier för betygsnivån G.

I den del av kursplanen i kemi A som omfattar laborativ förmåga framgår att elever förväntas motsvara de kunskapskrav som framgår av kursplanens betygskriterier för de olika betygsnivåerna. För G ska elever utföra laborationer enligt instruktioner, använda lämplig utrustning, tillämpa säkerhetsföreskrifter och redovisa resultaten i laborationsrapporter. För Väl godkänt (VG) och Mycket väl godkänt (MVG) ska elever planera och arbeta självständigt, hantera beräkningar, tillämpa ett natur-vetenskapligt arbetssätt samt analysera och tolka uppkomna resultat.

Avseende de teoretiska kunskapsområdena i kemi A är det elevens resultat på delprov och på ett avslutande slutprov som utgör lärarnas underlag för betygssättning. De prov som Skolinspektionen har tagit del av genomförs med tillgång till hjälpmedel och be-

står av ett flertal uppgifter som rättas med poäng och delpoäng. Uppgifterna på proven omfattar de innehållsområden som framgår av kursplanens mål: periodiska systemet, grundämnen, elektronstruktur, föreningar, kemisk bindning, reaktionsformler, stökiometri, entropi, entalpi, oxidation, reduktion, pH mm. Men både delprov och slutprov är konstruerade på ett sätt som gör det svårt att se kopplingen mellan en elevs poängsumma och ett kunskapsomdöme som sammanfaller med kursplanens betygskriterier för de olika betygsnivåerna. Exempelvis är uppgifter som lärarna menar motsvarar kriterier för Mycket väl godkänt (MVG) i huvudsak knutna till svåra kemiska beräkningar och i mindre utsträckning relaterade till förmåga att integrera kunskaper från olika delområden för att förklara fenomen i omvärlden samt analysera och diskutera problem med stöd av kunskaper från olika delar av kemin.

Att Skolinspektionen kommenterar skolans slutprov i kemi A har flera orsaker. Ett slutprov kan bidra till att betygen i högre grad överensstämmer med läroplanen på det sättet att ett bättre resultat på ett senare och mer omfattande prov ersätter tidigare mindre goda resultat. Av intervjuer med lärare och elever i kemi A framgår att en elevs resultat på slutprovet, i enstaka fall, kan ha en avgörande betydelse för och höja en elevs betyg. Ett slutprov kan även bidra till att betygen i högre grad överensstämmer med kursplanen. Provet kan bidra till dialog och samarbete mellan lärare så att betygen blir mer likvärdiga. Dessa fördelar förutsätter emellertid att ett slutprov i kemi A är konstruerat och rättas så att en elevs resultat kan översättas till kunskapsomdömen som överensstämmer med kursplanens mål och betygskriterier för de olika betygsnivåerna, i synnerhet betygskriterierna för MVG.

Av inskickade dokument i svenska B framgår att elever förväntas motsvara de kunskapskrav som framgår av betygskriterierna för de olika betygsnivåerna. Inget indikerar att lärarna ställer krav som inte överensstämmer med betygskriterierna för de olika betygsnivåerna. Detta bekräftas såväl i intervju med lärare som med elever. För G har elever bland annat med handledning samlat, sammanställt och anpassat den språkliga formen till målgrupp och syfte. För VG har eleverna planerat, granskat, värderat och visat språklig och stilistisk säkerhet och för MVG har eleverna analyserat och bedömt argumentation och dragit egna slutsatser.

Lärares sammanfattningar och värderingar av olika underlag

Läraren ska vid betygssättningen använda all tillgänglig information, göra en allsidig bedömning och beakta även sådana kunskaper som eleven tillägnat sig utanför undervisningen. För betyget G ska en elev ha kunskaper för samtliga betygskriterier för G, medan för betygen VG och MVG kan väl utvecklad förmåga avseende något eller några betygskriterier väga upp brister i ett eller ett par andra betygskriterier. Betygsättningen ska vara likvärdig. Se vidare i bilagan. Under det här frågeområdet har granskats huruvida lärare vid betygssättningen sammanfattar och värderar olika underlag på ett likvärdigt sätt samt om detta görs i enlighet med föreskrifter om hur betygskriterierna ska tillämpas vid betygssättningen.

Sammanfattar och värderar lärare olika underlag på ett likvärdigt sätt vid betygssättningen?

Skolinspektionen bedömer att betyg i historia A, kemi A och svenska B sätts utifrån en likvärdig, allsidig och saklig värdering.

Inskickade prov, uppgifter, laborationer mm som studerats bekräftar tillsammans med skriftliga kommentarer och de samtal som förts under intervjuerna att lärare i historia A, kemi A och svenska B vid betygssättningen gör en sammanfattande värdering på ett allsidigt, sakligt och likvärdigt sätt. Lärarna gör en värdering utifrån den information om elevens kunskaper och förmågor som läraren har haft tillgång till. Elever har i flertalet prov och uppgifter getts möjlighet att visa sina kunskaper och förmågor på olika sätt. Till detta har lärarna dessutom haft tillgång till kompletterande anteckningar om elevernas prestationer. I de fall läraren uppfattar värderingen av olika underlag som svår görs en förnyad analys av elevens resultat i syfte att säkerställa att bedömningen blir allsidig, saklig och likvärdig.

Sammanfattar och värderar lärare olika underlag i enlighet med Skolverkets föreskrifter om tillämpningen av betygskriterier i gymnasieskolan?

Skolinspektionen bedömer att betyg i historia A, kemi A och svenska B sätts enligt Skolverkets föreskrifter om tillämpningen av betygskriterier i gymnasieskolan.

Granskningen visar att lärare i historia A, kemi A och svenska B sätter betyg enligt Skolverkets föreskrifter. Om inga särskilda skäl till undantag finns, har eleven uppfyllt kursplanens samtliga betygskriterier för betygsnivån G. För de högre betygsnivåerna anger lärarna att väl utvecklad förmåga avseende något eller några betygskriterier kan väga upp brister i ett eller ett par andra betygskriterier.

Uppföljning

Rektor på skolan ska senast den 1 juni 2011 redovisa till Skolinspektionen vilka åtgärder som vidtagits utifrån myndighetens krav. Om åtgärder ännu inte vidtagits men planerats, anges tidplan för planerade åtgärder och ansvarig för genomförandet.

Redogörelsen skickas per post till Skolinspektionens avdelning i Stockholm, att: Jane Strandberg, Box 230 69 eller via e-post, till jane.strandberg@skolinspektionen.se. Ange Skolinspektionens diarienummer (Dnr 40-2010:1148) vid kommunikation med myndigheten angående granskningen.

I ärendets slutliga handläggning har utredaren Jane Strandberg deltagit.

På Skolinspektionens vägnar

Luca Nesi

Enhetschef

Per Måhl

Utredare/Föredragande

Bilaga

Författningsstöd och bedömningskriterier

Författningsstöd och bedömningskriterier

Skolinspektionens granskning av betygssättning i gymnasieskolan (II)

Den nya skollagen trädde i kraft den 1 augusti 2010, men 1985 års skollag (SFS 1985:1100) ska fortsätta att tillämpas fram till den 1 juli 2011. För elever som har påbörjat utbildningen före den 1 juli 2011 ska 1985 års skollag fortsätta att tillämpas tills dess att eleverna avslutat sin utbildning. Det innebär att 1985 års skollag under dessa perioder är utgångspunkten för Skolinspektionens tillsyn och granskning.

De bedömningspunkter som ingår i granskningen bedöms med utgångspunkt i följande:

Är uppgifter/aktiviteter³ som lärare använder i undervisningen och som ger underlag för bedömning av elevernas kunskaper relaterade till kursplanernas mål och betygskriterier?

- Ges eleverna möjlighet att visa upp de kunskaper och förmågor som framgår av kursplanens mål och betygskriterier?
- Ställs andra krav för betyg som inte framgår av kursplanens mål och betygskriterier?
- Överensstämmer de kunskapskrav som ställs för olika betyg med kursplanens betygskriterier för de olika betygsnivåerna?

Enligt 1994 års läroplan för de frivilliga skolformerna (SKOLFS 1994:2), nedan kallad Lpf 94, 2.5 Bedömning och betyg, uttrycker betyget i vad mån den enskilda eleven har uppnått de kunskapsmål som uttrycks i kursplanen för respektive kurs och som definieras som betygskriterier. I 7 kap. 4 § gymnasieförordningen (SFS 1992:394) står "Det skall finnas betygskriterier för alla kurser som får förekomma i gymnasieskolan /.../ Vid betygssättningen skall läraren använda dessa betygskriterier."

Bedömningen i dessa avsnitt grundar sig på att de uppgifter/aktiviteter som elever förväntas genomföra och som ger underlag för bedömning och betygssättning relaterar till kursplanens mål och betygskriterier och inget därutöver. Bedömningen grundar sig också på om de kunskapskrav som ställs på enskilda elever överensstämmer med kursplanens betygskriterier för de olika betygsnivåerna. Det innebär att kunskapskraven för en viss betygsnivå inte påtagligt avviker från betygskriterierna för just den betygsnivån.

³ Med uppgifter/aktiviteter menas de moment som elever genomför för att visa sina kunskaper inom ramen för de kurser de läser. Det kan exempelvis vara prov, muntliga uppgifter, litteraturredovisningar eller egna arbeten som genomförs med mer eller mindre lärarhjälp enskilt eller i grupp.

Sammanfattar och värderar lärare olika underlag och bedömningar systematiskt⁴ vid betygssättningen?

- Sammanfattar och värderar lärare olika underlag på ett likvärdigt sätt vid betygssättningen?
- Sammanfattar och värderar lärare olika underlag i enlighet med Skolverkets föreskrifter om tillämpningen av betygskriterier i gymnasieskolan?

1 kap. 2 § första stycket 1985 års skollag anger att utbildningen inom varje skolform ska vara likvärdig. Enligt Lpf 94, 2.5, Bedömning och betyg, ska läraren vid betygssättningen utnyttja all tillgänglig information om elevens kunskaper i förhållande till kraven i kursplanen, beakta även sådana kunskaper som en elev tillägnat sig på annat sätt än genom den aktuella undervisningen samt göra en allsidig bedömning av kunskaperna och därvid beakta hela kursen.

I 7 kap. 4 § gymnasieförordningen står att Statens skolverk får meddela föreskrifter om betygskriterier för andra kurser än lokala kurser och för projektarbete. Enligt Skolverkets föreskrifter (SKOLFS 2000:134) om tillämpningen av betygskriterier i gymnasieskolan ska en elev ha kunskaper för samtliga betygskriterier för betygsnivån Godkänt (G) för att få det betyget. För betygen Väl godkänt (VG) och Mycket väl godkänt (MVG) kan väl utvecklad förmåga avseende något eller några betygskriterier väga upp brister i ett eller ett par andra betygskriterier. För samtliga betygsnivåer gäller att läraren kan bortse från enstaka betygskriterier om särskilda skäl föreligger, som exempelvis funktionshinder eller andra personliga förhållanden som inte är av tillfällig natur och som utgör ett direkt hinder för eleven att uppfylla kraven för ett visst kriterium.

Bedömningen i dessa avsnitt grundar sig på om lärares sammanfattande värderingar är likvärdiga, att tillgänglig information utnyttjas och sammanvägningen till ett betyg är allsidig och saklig. Det innebär att sammanvägningen inte är slumpvis och/eller varierar mellan elever på oklara grunder. Bedömningen avser också huruvida lärare sammanfattar och värderar olika underlag vid betygssättningen i enlighet med Skolverkets föreskrifter om tillämpningen av betygskriterier i gymnasieskolan. Det innebär att undantag endast görs vid enstaka fall och motiveras av särskilda skäl.

⁴ Med systematiskt menas att sammanvägningen inte är slumpvis eller varierar mellan elever. Sammanvägningen görs likadant för alla elever, dvs. på ett likvärdigt sätt. Sammanvägningen överensstämmer dessutom med Skolverkets föreskrifter om tillämpningen av betygskriterier i gymnasieskolan.